

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: sociálních studií a pedagogiky

Bakalářský studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Název BP:

KRIMINALITA ROMSKÉ MINORITY V ČR

Autor:

Podpis autora: _____

Radek Mühl
J.Wolkera 397
434 01 MOST

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
45	0	16	13	18	1+1xCD

Práce obsahuje CD vlepene na zadní straně desek, obsahující elektronickou verzi této bakalářské práce.

V Mostě dne: 20. 4. 2005

Děkuji všem bez kterých bych tuto práci asi nikdy nedokončil.
Zejména děkuji PhDr. Janu Sochůrkovi, který mě trpělivě zasvěcoval do
problému tvorby bakalářské práce a poskytoval mi podnětné rady.

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL. V tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Datum: 20. 4. 2005

Podpis:

Autor: Radek Mühl

Adresa: J. Wolker 397
434 01 MOST

Název BP: KRIMINALITA ROMSKÉ MINORITY V ČR

Název BP: GYPSY MINORITY CRIMINALITY IN CZECH REPUBLIC

Jméno a příjmení autora: Radek Mühl

Akademický rok odevzdání BP: 2005

Vedoucí BP: PhDr. Jan Sochůrek

Resumé

Bakalářská práce se zabývá problematikou kriminality romské minority, zejména pak pohledem samotných Romů na tuto problematiku.

Teoretická část podává informace o historii Romů ve světě a v ČR, zobrazuje základní problematiku života Romů a jejich specifika, které mohou být příčinou jejich kriminálního chování. Tato část rovněž pojednává o samotné kriminalitě Romů z hlediska možných příčin a s tím související prevence.

Praktická část přináší empirický průzkum, který statisticky zpracovává názory a postoje Romů žijících v Mostě, ke kriminalitě páchané Romy.

Výsledky průzkumu jsou dále použity k potvrzení či popření předpokladů týkajících se kriminality romské minority.

Summary

Bachelor work concerns gypsy minority criminality especially their own view of this problematic.

Theoretical part brings informations about gypsy history in world and Czech republic, reflects general gypsy life problematic and its specifics which can cause criminality of them. This part talks about gypsy criminality, its reasons, and contextual prevention.

Practical part brings empiric research, which statistically figures Most gypsies stances and opinions on gypsy criminality.

The research results are used to ratify or to deny presumptions which concern gypsy criminality.

Obsah

1 Úvod	7
2 Teoretická část	9
2.1 Charakteristika a historie romské minority v ČR	9
2.1.1 Historie Romů	9
2.1.2 Romové v Českých zemích	10
2.1.3 Romská kultura	12
2.1.4 Zaměstnanost Romů	12
2.1.5 Vzdělanost Romů	14
2.2 Kriminalita romské minority	15
2.2.1 Příčiny romské kriminality	15
2.2.2 Prevence romské kriminality	19
3 Praktická část	23
3.1 Cíl praktické části	23
3.2 Popis zkoumaného vzorku	23
3.3 Použité metody	24
3.4 Stanovené předpoklady	25
3.5 Získaná data a jejich interpretace	26
3.6 Analýza hypotéz	39
3.6.1 Předpoklad A	39
3.6.2 Předpoklad B	40
3.6.3 Předpoklad C	40
3.7 Shrnutí výsledků praktické části	41
4 Závěr	42
5 Návrh opatření	42
6 Seznam použité literatury	44
7 Seznam příloh	45
8 Přílohy	

1 ÚVOD

V naší společnosti se o historii a kultuře Romů, nejpočetnější menšině na našem území, mluvilo a mluví jen málo. Naše nevědomost přispěla k formování našeho vztahu k Romům a vyvolala jednoznačné povědomí mezi veřejností: ten, kdo nemá svoji historii, kořeny a kulturu, není pro nás rovnoprávným partnerem pro komunikaci a spolupráci. Právě nevědomost, předsudky a negativní postoje, které vznikaly postupně v průběhu staletí, jsou příčinou rasové nesnášenlivosti, se kterou se potýkáme.

V poslední době se mediálně zajímavou stala problematika soužití a kriminality romské minority. Tato problematika má však kořeny v hluboké minulosti. Sociokulturní odlišnost romské minority a ostatní majoritní společnosti má široko-spektrální příčiny a není problémem jen v ČR.

Co se však samotné kriminality romské minority týče, v médiích se objevují poměrně krajní názory.

Vysoká míra kriminality romských občanů představuje jednak závažný problém sám o sobě, jednak je paušálně vztahována na celou romskou komunitu.

I v místě mého bydliště v Mostě je toto téma, zejména díky přilehlému sídlišti Chanov, často diskutovanou otázkou. Toto téma je mi proto blízké a zabývám se jím dlouhodobě. I proto byla volba tématu této bakalářské práce celkem nasnadě. Chtěl jsem znát postoje samotných Romů ke kriminalitě Romy páchané, což bylo rozhodující pro volbu tématu a zaměření této práce.

Cílem bakalářské práce je zmapovat (popsat, vytvořit, analyzovat) teoreticky i prakticky problematiku kriminality romské minority a postoje samotných Romů k této problematice.

K dosažení tohoto cíle je v této BP použito jak teoretického zpracování problematiky dle odborné literatury, tak samotného průzkumu mezi romskými spoluobčany. Tento průzkum je prováděn ve třech základních liniích problematiky kriminality romské minority, a to - vzdělání a orientace v oblasti práva (vztah k předpokladu č. 1)

- kriminality romské minority a její specifikace (vztah k předpokladu č. 2)
- diskriminace a její možné návaznosti na kriminalitu (vztah k předpokladu č. 3).

Struktura BP začíná první teoretickou částí, která zpracovává historii Romů od prvopočátků až po jejich příchod do naší vlasti. Dále zpracovává širokou škálu problémů romské minority jako je vzdělání, kulturní odlišnosti, zaměstnanost, které mohou být spouštěcím mechanismem kriminality.

Dále pak tato část zpracovává samotnou kriminalitu romské minority včetně příčin a prevence. V této části jsou popsány jednotlivé druhy, příčiny a specifika kriminality Romů. Znalosti z této části jsou výchozím a stěžejním bodem pro zpracování praktické části této BP. Teoretická část je vypracována z odborných publikací daného tématu a jejich seznam je uveden v samém závěru BP.

Praktická část BP vychází ze stanovených předpokladů, které jsou ověřovány pomocí dotazníku. Odpovědi na otázky jsou zaznamenávány mezi romskými spoluobčany a posléze jsou zpracovány do tabulek a grafů.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 CHARAKTERISTIKA A HISTORIE ROMSKÉ MINORITY V ČR

2.1.1 Historie Romů

Jako všechny kmeny, národnosti a národy mají i Romové svoji minulost. Pravlastí Romů je Indie. Do Evropy přišli před více než tisíci lety. Jejich předkové náleželi převážně k původnímu obyvatelstvu tohoto subkontinentu, které se i tělesně poněkud odlišovalo od většiny, jež nad ním později převládla. Jejich postavení v indickém kastovním systému prošlo určitým vývojem, který byl převážně sestupný. „*Již v jejich pravlasti jim kočování pomáhalo uplatnit řemeslné dovednosti, zejména kovářské, ale i schopnosti bavit publikum hudbou, tancem a různými kejklemi.*“ (Šmergllová, 1955, s. 8)

Z Indie emigrovali patrně za obživou. Jejich migrace trvala řadu staletí, kdy svou vlast opouštěli ve vlnách. Do Evropy, kde jich dodnes žije nejvíce, doputovala první vlna před rokem 1000 přes dnešní Turecko. Slabší proud dorazil ještě asi o sto let dříve přes Egypt a severní pobřeží do Španělska. Nejstarší písemná památka o Romech pochází z Řecka. V současné romštině lze najít slova převzatá ze třinácti jazyků. Dá se tedy usuzovat, že se mnozí delší dobu zdržovali v dnešním Íránu. Ještě více slov však převzali z řečtiny a jazyků balkánských národů. Na Balkáně se mnozí usadili natrvalo. Dějiny Romů v Evropě jsou složitou spleť osudů a příběhů mnoha různých skupin, jež se lišily způsobem obživy, dialektem, kulturou a tím jak vycházely s neromským obyvatelstvem, jež se k nim v různých zemích chovalo také různě. „*Ohavně se k Romům chovali rumunští a moldavští šlechtici, kteří už v 15. století Romy používali k nuceným pracem různého druhu.*“ (Řičan, 1998, s. 14)

Romské patriarchální rody, které se odštěpovaly od různých kast, pronikaly v průběhu 12. a 13. stol. stále hlouběji na území Balkánského poloostrova a pokračovaly v dichotomickém rozvětřování na usedlé a kočovné skupiny. Usazovali se zejména kováři a muzikanti.

„Kovářství bylo v hospodářsky málo vyvinutých a cechovně dosud neproorganizovaných balkánských zemích užitečné a žádané, hudba a tanec nacházely v tamní společnosti rovněž určité uplatnění především na dvorech feudálního panstva.“ (Nečas, 1995, s. 12)

V důsledku populačních přírůstků, se však při stejném způsobu obživy jedné monoprofesní příbuzenské skupiny stávala její početnost neudržitelnou. Proto docházelo k segmentaci na dvě i více částí, z nichž jedna zůstávala v původním areálu a ostatní hledaly existenční možnosti v teritoriálně blízkém sousedství. Přitom se snažily jednotlivé části udržovat mezi sebou co nejtěsnější kontakty a setrvaly v izolaci od okolního obyvatelstva a ještě více od ostatních romských skupin.

Romské etnikum postupovalo etapovitě a sporadicky podél Dunaje do Panonské nížiny. *„První Romy měl přivést do Uher r.1219 král Ondřej II. Při návratu z křížácké výpravy do Jeruzaléma.“* (Nečas, 1995, s. 13)

2.1.2 Romové v Českých zemích

První zprávy o Romech na našem území jsou z doby krátce po roce 1400. V té době se pohybovali střední Evropou v poměrně velkých skupinách vedených stařešiny. Podobně jako v jiných zemích, i u nás jsou na základě královských nařízení vypovídání ze země, mučení, zabíjení, případně užívání k nuceným pracem. Někdy byly pořádány hony a zabít Roma bylo beztrestné, jindy byli postihováni pouze ti, kteří se potulovali a dopouštěli se krádeží. *„V roce 1577 ve Frankfurtu nad Rýnem říšský sněm vyhlásil, že zabít Roma není zločinem a stanovil závazný úřední postup proti trestání postižených.“* (Nečas, 1995, s. 15)

V Českých zemích byly na rozdíl od říšského území podmínky pro pohyb romských skupin v této době relativně příznivé. Obyvatelstvo často navzdory perzekucním výnosům jejich přítomnost víceméně ochotně akceptovalo, zčásti patrně ze soucitu a solidarity, zčásti proto, že dovedli být užiteční svým zbožím, službami, či zčásti zajímavý jako zákazníci nebo jen pozoruhodní cizinci.

Pronásledování Romů pokračovalo i po roce 1700. Tehdy vyhlášený patent stanovil, že každý mohl o život připravit „škodlivých cikánů“. Ve 30. letech 18. století se začal v protiromských procesech aplikovat trest nucených prací, vykonávaný šest týdnů až půl roku na obecním nebo panském díle, později v rozsahu jednoho až čtyř let. Důvodem k postihu nebyla etnická příslušnost, nýbrž způsob života, který se vymykal kontrole mocenského aparátu a průvodními delikty (drobné krádeže, polní a lesní pych, žebrota, které byly doménou žen a dětí, ale také věštění, hádání z ruky, poskytování léčivých bylin, přičemž hrozilo ženám obvinění z čarodějnictví) narušoval strukturu tehdejší společnosti. Muži byli obvykle věšeni za krádeže a vraždy. Již v této době byly kněžimi rodičům odebrány děti, a dávány na převýchovu do spolehlivých rodin (děti ovšem často utíkaly, aby hledaly své rodiče).

V počátcích 20. století byla mezi dospělými Romy úplná negramotnost, protože asi polovina rodin neposílala své děti do školy. Pozvolná změna k lepšímu byla až v poválečném období. Důležitou kapitolou historie českých Romů byl holocaust za vlády nacistů. *“Tehdy zahynulo téměř pět tisíc Romů pocházejících z českých zemí a přežilo jen asi tisíc, a z toho asi čtyři sta díky tomu, že nebyli deportováni.”* (Říčan, 1998, s. 17)

Naprostá většina současných českých Romů přicházela po II. světové válce ze Slovenska. Koncepce řešení romské otázky, která byla pojata pouze jako otázka sociální, počala v roce 1958 kdy nový zákon nařídil okamžité usazení Romů. Romské osady byly likvidovány a Romové asimilováni mezi ostatní obyvatele především však proto, aby byl kamuflován hluboký - spíše rostoucí - kontrast mezi sociokulturní úrovní Čechů a Romů, což bylo zájmem tehdejšího režimu. V roce 1968 Romové podali předsedovi vlády návrh na zřízení „Svazu československých cikánů“, který byl ustaven v o rok později.

Zhroucení komunismu v roce 1989 přineslo pro české Romy velký předěl. Přinesl jim možnost svobodně užívat svého jazyka a pěstovat svou národní kulturu. Po pádu komunismu vzniká také romská politická strana ROI (Romská občanská iniciativa), která se zasazuje za práva Romů.

V současné době se na území ČR vyskytují čtyři skupiny Romů: SINTI, ROMUGRO, UNGRIKOROM a VALACHROM (Olaši). Z odhadovaného celkového počtu asi 300 000 Romů v ČR, tvoří asi osmdesát procent Romové slovenští (Romugro), deset procent Romové olašští (Valachrom), zbývajících deset procent zahrnuje Romy české a moravské (také Romugro - původní označení československých Romů), maďarské (Ungrikorom) a německé (Sinti).

2.1.3 Romská kultura

Tradiční romská kultura se značně liší od kultury původního obyvatelstva. Po dobu kdy se Romové nacházejí na území ČR, se jejich původní kultura postupně přizpůsobuje této kultuře (snad jen s výjimkou Olachů), i když tato adaptace či integrace neprobíhá vždy zcela dobrovolně.

„Romové v Evropě i na celém světě spolu hovoří svým vlastním jazykem (Romština), který však má mnoho dialektů v závislosti na příslušnosti k určité etnické skupině, přesto se dokáží všichni tímto jazykem domluvit.“ (Šmerglová, 1955, s. 25)

Romové se tedy považují za jeden Romský evropský národ.

Romové jsou také mnohem více než majoritní populace religiózně založeni. Téměř 60% Romů věří v Boha, kdežto u majority je to pouze necelých 30%.

2.1.4 Zaměstnanost Romů

Původní povolání či způsob obživy Romů při jejich cestě z pravlasti do Evropy bylo zaměřeno především na kovářství, kotlářství, zvonkařství, košíkářství, handlování koní, medvědářství, zaklínání hadů, věštění z karet a z ruky, muzikanství, provazochodectví, či akrobacii. Většinu z těchto povolání provozovali Romové až do poloviny minulého století.

V období komunismu byli Romové stěhováni z venkovských oblastí do průmyslových měst a do pohraničí. Došlo k zákazu kočovného způsobu života a bylo likvidováno vše pro Romy typické.

Toto bylo činěno s úmyslem vyrovnání sociálních a vzdělanostních rozdílů mezi Romy a ostatním obyvatelstvem, aby jejich kultura nebyla brzdou jejich vyrovnávání se s ostatními.

Romové poté pracovali převážně jako pomocní dělníci v průmyslu, stavebnictví, službách a zemědělství. Děti navštěvovaly školy, rodinám se zlepšila jejich bytová situace a další hmotné podmínky života. Vše ale na úkor jejich romské identity a svébytnosti.

Po revoluci v roce 1989 přišla většina Romů o své zaměstnání a začala pobírat sociální podpory. V oblasti zaměstnání začalo docházet k uplatňování diskriminace vůči Romům, kdy uchazeči o zaměstnání byli odmítáni (ať již přímým odůvodněním, nebo s výmluvou na zcela jiné důvody). Mnozí Romové však také nevyhovují stále se stupňujícím požadavkům trhu práce na pracovní sílu, zejména nízkou úroveň vzdělání a kvalifikace.

Někteří Romové, zvláště mladí, studují a zvyšují si kvalifikaci a začínají soukromě podnikat především ve stavebnictví, lesnictví a výkopových pracích. Převážná část Romů však nadále odmítá pracovat a jejich nezaměstnanost se odhaduje až na 70%. Vůči Romům jsou poté vytvářeny předsudky a majoritní společnosti jsou vnímány jako lidé, kteří nechtějí pracovat, pobírají sociální dávky a žijí na úkor společnosti.

Hlavní příčiny vysoké romské nezaměstnanosti jsou následující: (Navrátil, 2003, s. 156)

- menší schopnost příslušníků romské komunity přizpůsobit se požadavkům trhu práce
- nízká nebo žádná kvalifikace a nedostatek příležitostí pro tento typ uchazečů,
- nedostatečná pracovní morálka,
- demotivující systém sociálních dávek,
- neochota zaměstnavatelů vyplývající částečně z předsudků a zčásti z negativních zkušeností.

Následující tabulka (č.1) udává stav nezaměstnanosti Romů ve vztahu k majoritní společnosti v roce 2003.(Navrátil, 2003, s. 167)

nezaměstnanost	muži	ženy	celkem
Romové	40%	51,2%	43%
Majorita	10%	10,6%	10,3%

2.1.5 Vzdělanost Romů

Zlepšit vzdělanost Romů mělo usnesení vlády ČSSR č.231/1972, které se zaměřilo na zvýšení počtu romských dětí v mateřských školách, na dodržování školní docházky, snižování absence a zlepšování školního prospěchu.

Na nižším vzdělání Romů se podílí několik příčin. Již při příchodu na základní školu se romské děti setkávají s jazykovou bariérou, protože mnohé z nich neznají dobře český jazyk. Jejich rodiče nejsou schopni svým dětem pomáhat ve školní přípravě, někteří z nich totiž nemají ukončenou ani základní školu a jejich vztah ke škole je spíše negativní. A tak ve většině případů rodiče chtějí, aby jejich děti pracovaly, protože nekvalifikovaná práce kopáče je lépe placená než třeba práce vyučeného dělníka.

Stav vzdělání romské minority v ČR udává tabulka (č.2), která je sestavena dle stupňů dosaženého nejvyššího vzdělání. (Navrátil, 2003, s. 122)

vzdělání	neukončené	základní	vyučen	maturita, VŠ
	12,9%	56,3%	24,4%	6,4%

2.2 KRIMINALITA ROMSKÉ MINORITY

2.2.1 Příčiny romské kriminality

Do roku 1993 byly údaje o romské kriminalitě zjistitelné z policejních statistik. Poté byly tyto údaje znepřístupněny, když v roce 2000 nabyl zákon o ochraně dat své účinnosti. Nyní se tedy lze jen domnívat o míře a druhu trestné činnosti páchané Romy (alespoň co se číselných údajů týče), nelze o tomto vyvozovat příliš konkrétní závěry a jen v rámci prognóz lze odhadovat současnou situaci.

Kriminalita Romů je převážně násilného a majetkového charakteru, dále se jedná o kuplířství a překupnictví.

Dělit kriminalitu Romů lze i podle kast a jejich způsobu života. *Německá větev Romů* se vyznačuje setrávajícím kočovným způsobem života a provozují je jako sezónní zaměstnanci a provozovatelé kolotočů a lunaparků, cirkusoví umělci a techničtí pracovníci cirkusů. Jejich kriminalita je spíše okrajová a kromě rvaček a podobné kriminality násilného charakteru, která je pro značnou impulzivnost pro všechny skupiny Romů příznačná, se jedná o drobné krádeže ať již formou kapsářství, nebo víceméně příležitostné krádeže. Tyto skupiny a formy lze většinou snadno odhalit, neboť tyto Romové svoji trestnou činnost obvykle nezakrývají, nezahlužují stopy a také se trestná činnost objevuje dle harmonogramu a trasy cest a pobytů těchto skupin.

Olašští Romové se považují za romskou elitu. Udržují romský hodnotový systém a také ve své kriminalitě se snaží o určitou „vyšší úroveň“. Pohrdají prostitucí a pasáctvím. Specializují se především na kriminalitu v ekonomických a obchodních činnostech. Ovšem více než obchod je zajímavá zisk. Po listopadu 1989 bez problémů vstoupili do sítě drogových obchodů, na které doplatila především olašská mládež. Krádež považují za řemeslo a umění. Některé rody se na krádež specializují. Poslat krást matku s dětmi Olaši považují za součást péče a starosti o rodinu. Vzdělání je dle nich nepotřebné k přežití.

V procesu privatizace se zajímali o prodejny, restaurace, hotely a herny. Tyto objekty se pak stávají centrály jejich obchodů a prezentací jejich úspěšnosti. Svou kriminalitu jako jediní umě tají a maskují, a také plánují dopředu což je v rozporu s mentalitou ostatních Romů, kteří spíše žijí podle hesla „žít naplno ze dne na den, zítřek nás nezajímá“. Postoje olašských bosů však respektují olašští Romové v celé střední Evropě.

Nejrozšířenější skupinou Romů u nás jsou *Romové slovenští*, které způsobem a druhy kriminality můžeme začlenit k *Romům českým a moravským*. Tato skupina je pro náhled majoritní společnosti zásadní. Její kriminalita se neliší od kriminality majority ani tak druhy, jako spíše způsoby provedení, a okolnostmi vzniku.

Některé vlastnosti Romů se staly příčinou problémů a konfliktů s majoritní společností. „*Romové jsou více vázáni na přítomnost, mají sklon k impulzivnímu jednání, a příliš nepřemýšlí o možných důsledcích tohoto jednání.*“ (Vágnerová, 2000, s. 371) Prosazování a uspokojování svých životních potřeb považují za přirozené a to za jakoukoliv cenu. Romové mají jiné temperamentové vlastnosti, přičemž jejich impulzivita je typická svojí výbušností a emocemi. Společenská izolace a odlišný způsob života se projevuje ve dvou základních oblastech romské kriminality, a to - v činech, které se podle tradičních romských zvyklostí nepovažují za přestupky, Romové se sice nakonec naučí jaká pravidla platí v majoritní společnosti, přijmou je však pouze formálně neboť se s nimi neidentifikují, - v činech, páchaných proti neromskému obyvatelstvu. Do první skupiny patří především pohlavní zneužití, znásilnění a výtržnictví. Druhou skupinou trestných činů, jimiž Romové poškozují především majoritní společnost, představují krádeže a loupeže. Romská rodina nemá pevnou strukturu a návyky, chybí zde vymezení osobního teritoria a osobních věcí. „*Romové nejsou schopni hospodařit se svými prostředky a myslet i na budoucí dny.*“ (Vágnerová, 2000, s. 371)

Co se statistik týče, musíme se spoléhat především na odkazy odborníků a jejich odhady, neboť kvůli možné diskriminaci nejsou statistiky v oblasti romské kriminality vedeny vůbec, nebo jen velmi sporadicky a často neúplně. Odhady jsou však hrozivé. Odhaduje se, že až jedna třetina romské populace si prostředky k obživě obstarává nelegálně, a nejnápadnější podíl mají Romové na loupežných přepadeních-80%.

Z dalších druhů trestné činnosti je podíl Romů na páchané kriminalitě u kapesních krádeží více než 30%, na celkové majetkové kriminalitě je to asi 13-14%. Na hospodářské kriminalitě se Romové podílejí 5-8%, na mravnostní kriminalitě se podílejí 14-21% (nutno však dodat, že tato kriminalita je dosti latentní), přičemž na nejzávažnějším druhu mravnostní kriminality, kuplířství, se Romové podílejí více než 60%. Nejméně se Romové podílejí na závažném trestném činu znásilnění 11-12%, na vraždách a úmyslném ublížení na zdraví 3-5%, respektive 7-8%. Jak již bylo uvedeno jde o čísla z odhadu odborníků, která jsou pouze přibližná.

Kriminalita romské mládeže se ve srovnání s kriminalitou majority odhaduje na několiknásobek, přičemž výchovné ústavy pro mládež jsou zaplněny převážně mladými Romy. Navíc mnoho drobných trestných činů a přestupků zůstává nepotrestáno, ať už pro přetíženost Policie, nebo pro mezery v legislativě.

Pravdou ovšem zůstává, že finanční škody Romske kriminality zdaleka nedosahují takových hodnot, jako jen zlomky majoritní kriminality „bílých límečků“.

„ Romové se také často dopouštějí trestných činů pro nedobrou znalost zákona, nebo jeho neakceptování. “(Říčan, 1998, s. 71) Mnoho mladých Romů již bylo odsouzeno pro pohlavní zneužití nezletilé dívky a to především proto, že Romové v pohlavním styku neuznávají nastavené věkové hranice. Romové se příliš neorientují v zákonech a proto vyvážnou z trestního řízení obvykle hůře než „gádžo“.

Jedním z důvodů vysokého podílu Romů na kriminalitě je zřejmě i to, že někteří rodiče využívají své trestně neodpovědné děti k páchaní trestné činnosti.

Velkým problémem je v poslední době závislost na drogách. Zvláště u mladistvích tato závislost roste a stává se jedním z kriminogéních faktorů, protože s konzumací drog je spojena tzv. opatrovací kriminalita.

Z obecné kriminality je u Romů zdaleka nejčastější majetková kriminalita, poté následuje násilná a nakonec mravnostní kriminalita. Vysoké procento majetkové kriminality u romské populace by bylo možno pochopit a částečně vysvětlit kulturně historicky. Tento druh kriminality, zejména drobná krádež, byl pro kočující Romy typickým po celá staletí, což souviselo s jejich způsobem života.

Vedle toho je třeba v této souvislosti ještě třeba zmínit vztah Romů k vlastnictví. To nebylo v průběhu doby jejich významnou hodnotou, tak, jak je to obvyklé v našich podmínkách. „*Vypůjčit si od souseda něco, co nyní potřebuji a právě nemám, a pak to již nevrátit, nebylo mezi Romy považováno za krádež, ale běžnou normu chování. Nešlo jim přitom o získání majetku, ani o jeho vlastnění, ale o uspokojení okamžité potřeby.*“ (Moulisová, 1993, s. 150)

Poněvadž je v současné době naše společnost charakterizována výraznou orientací na majetek a bohatství a Romové jsou do této orientace vtahováni také, a o to snadněji, že ztrácejí či dokonce už někteří ztratili své tradiční kulturní hodnoty, lze odvodit, že tyto skutečnosti jsou též odraženy v současné situaci v oblasti kriminality Romů.

Zdá se, že pro vysvětlení zvýšeného podílu kriminality Romů jsou nejprůměřenější teorie kriminologické, spatřující příčiny kriminality v prvé řadě v nepříznivých okolnostech a situaci sociálního a společenského prostředí. Právě v takové situaci se romská minorita nachází. „*Vedle toho jsou zde ovšem odlišnosti jejich kulturní orientace a způsobu života z nichž některé mohou působit i kriminogenně. (např. neochota pracovat u některých skupin Romů)*“ (Moulisová, 1993, s. 155)

Historicky je z kulturně hodnotového zaměření romského etnika patrné, že tradiční hodnoty Romů se netýkaly např. zájmu o vstřícné soužití s majoritou, ani uznání hodnot jako vzdělání, soutěživost a prosazování se ve společnosti, snahou „to někam dotáhnout“, které jsou typické pro západní kulturu a stávají se takovými i pro naše kulturně společenské klima.

Pokud jde o dobu nedávno minulou, je zřejmé, že politika uplatňovaná vůči Romům v podstatě vedla k rozbití jejich tradičních hodnotových systémů, v nichž ovšem byly i hodnoty pozitivní. Jestliže hodnotové vakuum, které bylo důsledkem takové politiky, bylo u části Romů vyplněno společensky nežádoucími hodnotami majority, pak to mohlo vést až k sociální degradaci, což zvýšilo i jejich potenciál pro páchaní trestných činů.

Kriminalita Romů byla v průběhu doby do určité míry typická a dosti stabilní, a ovšem relativně vysoká. Bylo to ovlivněno jejich odlišným způsobem života a tím, že ve společnosti zastávali okrajové místo.

Vyplývala z toho i menší účinnost ovlivňování jejich kriminality. Na druhé straně byla kriminalita majoritní populace mnohem více držena pod kontrolou. Po uvolnění společenské kontroly rychle stoupá celková kriminalita majoritní společnosti, zatímco u Romů nebyl tak velký rozdíl v dřívější a nynější míře kontroly.

V preventivní kontrole kriminality Romů je velmi žádoucí pečlivě zvažovat všechna možná vysvětlení stavu a vývoje jejich kriminality a hledat a navazovat na taková, která lze pozitivně využít.

2.2.2 Prevence romské kriminality

Vysoká míra kriminality romských občanů představuje jednak závažný problém sám o sobě, jednak vede k paušalizaci na celou romskou komunitu a posiluje v majoritní společnosti vnímání Romů jako kriminálních živlů. „*Vzhledem k poměru počtu obyvatel majority a minority a poměru mezi těmito skupinami páchanou kriminalitou, je v této souvislosti nebezpečná tendence vysvětlovat vysokou romskou kriminalitu jako projev vrozených tendencí a předpokladů, někdy dokonce genetických dispozic.*“ (Friš, Sochor, 1976, s. 48)

Obecně je třeba chápat prevenci kriminality, zejména v souvislosti s její mírou u romské komunity, co nejširěji a s ohledem na všechny příčiny. Nejefektivnější je proto věnovat pozornost nejproblematictějším příčinám romské kriminality, jako je nízká sociální úroveň, nízký stupeň vzdělanosti a vysoká nezaměstnanost. Jako svébytná etnická menšina, jejíž početnost bude s ohledem na demografický vývoj do budoucna stále vyšší, mají její příslušníci stále relativně velmi nízkou životní úroveň. S ohledem na stupeň vzdělání a kvalifikace postihnou sociální důsledky ekonomické transformace podstatně výrazněji romskou než ostatní složky naší společnosti. Dojde tak k sociálnímu propadu, jehož projevem bude konzervace zaostalosti, nezaměstnanosti a závislosti na podporách a sociální péči, což vede k růstu parazitismu a kriminality.

Hledání cest prevence se musí opírat v první řadě o analýzu postavení Romů ve společnosti a podmínek a okolností, které toto postavení ovlivňují.

Z tohoto pohledu je o poznání romského etnika dle Moulisové (1993, s. 157) patrné následující.

a) Velká sociální vzdálenost mezi majoritou a Romy a jejich diskriminování.

Majorita dává Romům najevo odstup až odmítání a nedůvěru, což ovšem platí i obráceně pro vztah Romů vůči majoritě. Ta však má i prostředky tuto distanci „legálně“ uplatňovat- např. Romové hůře nalézají zaměstnání, i když by chtěli pracovat a měli pro ně kvalifikaci atp. Páchání trestných činů Romy může být v některých případech motivováno nebo alespoň poznamenáno právě důsledky této distance.

Zlepšit vztah mezi majoritní společností a Romy bude dlouholetá záležitost, která bude záviset také na další zkušenosti s kvalitou vzájemného styku. Jeho základem by měl být proces integrace Romů do společnosti. Ten předpokládá současně na jedné straně přijetí pozitivních hodnot majority, na druhé straně však ocenění a podporu pozitivním hodnotám Romů, a ovšem na základě citlivého přístupu majority.

b) Rasový podtext odmítání Romů.

V naší zemi se nyní u části společnosti objevují ve zvýšené míře předsudky a projevy chování s rasistickým podtextem. Ty se výrazně rovněž dotýkají Romů. Ač mohou možná dočasně zčásti působit i jako zastrašovací prostředek, což se může obrazit i ve snížení kriminality Romů, ve svém důsledku - zejména pokud by nebyly drženy pod kontrolou - by zřejmě vedli ke zvýšené vlně násilí, a tedy i kriminality.

Prevence spočívá ve sledování dlouhodobého cíle kultivace společnosti, a rovněž i v přísnější legislativě a postihu takových projevů.

c) Výrazně marginální sociální postavení Romů ve společnosti.

V průměru mají Romové velice nízké sociální postavení, velkou nezaměstnanost, nedostatečné vzdělání a nízkou životní úroveň. Tyto faktory mají- jak bylo opakovaně zjištěno- vztah ke kriminalitě. Proto změnit okrajové postavení Romů ve společnosti může do určité míry znamenat snížení jejich kriminality.

Jedním z prvních kroků k jeho změně je vzdělání, poskytované ovšem způsobem Romům přístupným a akceptovatelným. Vzdělání, které zároveň zprostředkovává hodnoty majority, umožní Romům lepší start z okrajové pozice a vytváří předpoklad pro jejich lepší integraci. Ve svém důsledku by to mělo mít kladný vliv na snížení jejich kriminality.

d) Romové mají určité hodnoty a způsob života odlišné od majoritní společnosti.

Dobré poznání jejich kulturní orientace a odlišností charakteristických pro různé skupiny Romů by bylo jedním z kroků ke snížení počtu třecích ploch vzájemného soužití, což by v důsledku rovněž mělo vliv na snižování míry kriminality Romů. Cestou citlivého přístupu majoritní společnosti by mohly tyto odlišnosti navíc mnohdy vyústit prospolečensky.

Pocit stabilního společenského a právního řádu a pořádku, a utlumení pocitu ohrožení jak romskou agresivitou, tak militantním rasismem ze strany neromské společnosti, představuje podmínku pro vytvoření reálné možnosti volby pro Romy, kteří chtějí žít s majoritní populací a případně se integrovat a asimilovat, stejně jako pro ty, kteří chtějí žít odděleně ve své komunitě. *„Základním rámcem musí zůstat důsledné zachování statutu občana: zajištění rovných občanských, politických a sociálních práv bez připuštění možnosti jejich omezování ze strany státu, společenských skupin nebo jednotlivých občanů.*

Řešení společenské situace Romů nemůže proto být prosazováno na úkor zájmu neromské části společnosti, naopak je třeba usilovat o kladný ohlas přijímaných opatření ze strany celé populace, včetně romské.“ (Večeřa, 1993, s. 140)

Zásadní opatření je třeba orientovat zvláště do oblasti školství k přiblížení se ideálu rovnosti příležitostí pro všechny.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části Bakalářské práce je zmapovat a ověřit zkušenosti a postoje samotných Romů ke kriminalitě páchané Romy, a to formou řízeného rozhovoru dle předem připraveného dotazníku.

V možnostech autora nebylo vytvořit reprezentativní vzorek z celé romské populace žijící na území České republiky. Proto jsme se soustředili na průzkum (empiricko-deskriptivní) v místě bydliště (město Most), které autor zná. Ani vzorek zkoumaný v Mostě ovšem nemůžeme považovat za zcela reprezentativní vzhledem k počtu respondentů.

Hlavní příčinou je i v oblasti sociologických průzkumů, problematika postoje Romů k nim páchané kriminalitě.

3.2 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU

Sběr empirických dat byl proveden formou řízeného rozhovoru, podle předem připraveného dotazníku. (viz. příloha č. 1) Dotazování bylo provedeno v ulicích města Most, mezi romskými občany.

Řízený rozhovor provedl autor práce sám, tím byla minimalizována chybná interpretace otázek. Sběr dat proběhl v rozmezí 15.7.-30.8.2004 v rovnoměrném zastoupení muži 50%- ženy 50%. Celkem bylo osloveno 50 respondentů. Každá z otázek byla s respondentem řádně prodiskutována, aby byly minimalizovány účelové tendence.

Detailnější charakteristika vyplývá z odpovědí v dotazníku, a to na první čtyři otázky.

1. Jste muž či žena?
2. Jaký je váš věk? 18-30let / 31-45let / 46-60let / 61 a více let
3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Nedokončená ZŠ / ZŠ / vyučen-á / maturita, VŠ
4. Jste zaměstnaný-ná? Ano-ne

Odpovědi na tyto čtyři otázky dotazníku jsou zpracovány v následující tabulce.(tab.č.3)

Tabulka č.3 - popis kontrolní skupiny

		muž	žena	celkem
věk	18-30	20%	28%	24%
	31-45	44%	36%	40%
	46-60	28%	24%	26%
	61-a více	8%	12%	10%
vzdělání	nedokonč. ZŠ	44%	28%	36%
	ZŠ	40%	64%	52%
	vyučení	16%	8%	12%
	maturita,VŠ	0	0	0
zaměstnaní	zaměstnaný-á	28%	16%	22%
	nezaměstnaný-á	72%	84%	78%

Komentář: V tabulce č.3, jsou uvedeny základní informace o kontrolní skupině osob. Projevily se zde základní problémy Romů, tak jak byli popsány již v mnoha publikacích, jako je nízká úroveň vzdělání a také následná vysoká míra nezaměstnanosti. I tyto problémy mohou být příčinou kriminálního chování u některých osob.

3.3 POUŽITÉ METODY

■ Metody sloužící k získávání údajů

Metodou použitou k získání údajů byl řízený rozhovor dle předem připraveného nestandardizovaného dotazníku, který byl sestaven z otázek uzavřených a jedné škálové.

■ Metody sloužící ke zpracování údajů

Jako metoda sloužící ke zpracování dat, byla použita metoda matematicko-statistická. Takto získané data byly zpracovány v tabulkách a grafech v procentuálním vyjádření.

3.4 STANOVENÉ PŘEDPOKLADY

A) Lze předpokládat, že více než 50% respondentů nemá ani základní znalost zákonů (ověřováno pomocí dotazníku - položkou č. 5,6,7,8,9).

B) Lze předpokládat, že alespoň 80% kriminality páchané Romy nedosahuje vysokých finančních dopadů (ověřováno pomocí dotazníku - položkou č. 10,11,12,13).

C) Lze předpokládat, že více než 50% respondentů považuje kriminalitu páchanou Romy, za důsledek jejich diskriminace (ověřováno pomocí dotazníku - položkou č. 14,15,16,17).

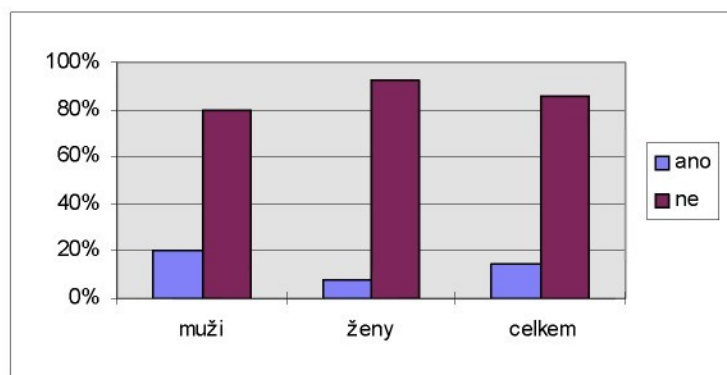
3.5 ZÍSKANÁ DATA A JEJICH INTERPRETACE

Odpovědi na otázku dotazníku č. 5: Umíte se orientovat v českých zákonech? ano-ne
(Zpracováno v tabulce č.4 a grafu č. 1)

Tabulka č. 4 - sumarizace otázky č. 5:

	muži	ženy	celkem
ano	20%	8%	14%
ne	80%	92%	86%

Graf č. 1 - zobrazení tabulky č. 4:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu A a měla ověřit orientaci v oblasti českých zákonů. Muži odpověděli na stanovenou otázku v poměru 80%-20%, přičemž větší procento se v zákonech dle vlastního vyjádření orientovat neumí. Ženy odpověděly v poměru 92%-8%, rovněž pro neznalost zákonů. Celkem tedy 86% respondentů odpovědělo, že se v českých zákonech orientovat neumí. Toto procento plně odpovídá předpokladu stanoveného na základě odborných tezí. Detailnější komentář k této otázce je zpracován v rámci analýzy předpokladu A.

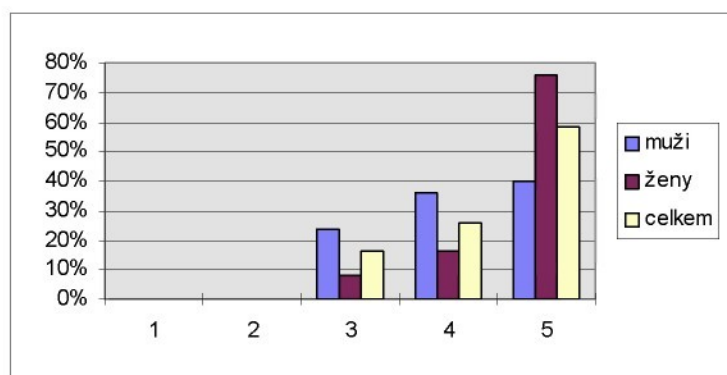
Odpovědi na otázku dotazníku č. 6: Jakou známkou (od jedné do pěti) by jste ohodnotil svou znalost zákona v oblasti trestního práva?

(zpracováno v tabulce č. 5 a grafu č. 2)

Tabulka č.5 - sumarizace otázky č.6:

	muži	ženy	celkem
1	0	0	0
2	0	0	0
3	24%	8%	16%
4	36%	16%	26%
5	40%	76%	58%

Graf č. 2 - zobrazení tabulky č. 5:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu A a měla ověřit úroveň znalostí respondentů v oblasti trestního práva, tak jak se dotazovaní sami ohodnotily.

Stanovena byla klasická škála známek 1-5. Známkou 1 a 2 se neohodnotil žádný z respondentů. Známkou 3 se ohodnotilo 24% mužů a 8% žen, mužů tedy třikrát více než žen. Celkem jde tedy o 16% dotazovaných. Známkou 4 se ohodnotilo 36% mužů a 16% žen, celkem jde tedy o 26% dotazovaných. Známkou 5 se ohodnotilo 40% mužů a 76% žen, celkem tedy 58% respondentů. Lze tedy říci. Že muži hodnotily své znalosti lépe než ženy, kdy průměrná známka u mužů byla (4,16), u žen (4,68), a celková průměrná známka byla tedy (4,42).

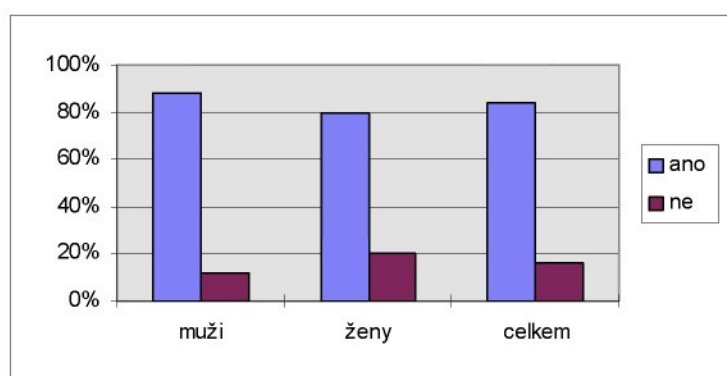
Odpovědi na otázku dotazníku č.7: Byl-a jste někdy účastníkem nějakého právního řízení? ano-ne

(zpracováno v tabulce č. 6 a grafu č. 3)

Tabulka č. 6 - sumarizace otázky č. 7:

	muži	ženy	celkem
ano	88%	80%	84%
ne	12%	20%	16%

Graf č. 3 - zobrazení tabulky č. 6:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu A a měla ověřit zkušenosti Romů s právním řízením jakéhokoliv druhu. Většina respondentů odpověděla na tuto otázku kladně. Dle výpovědí se jednalo většinou o soudní řízení ve věcech trestních, kde se respondenti účastnily jako osoby blízké obžalovaným, nebo v některých případech i jako obžalovaní. Dále se jednalo o dědické řízení, řízení ohledně umístování nezletilých do výchovných ústavů, a jednání upravující dopady neplacení nájemného.

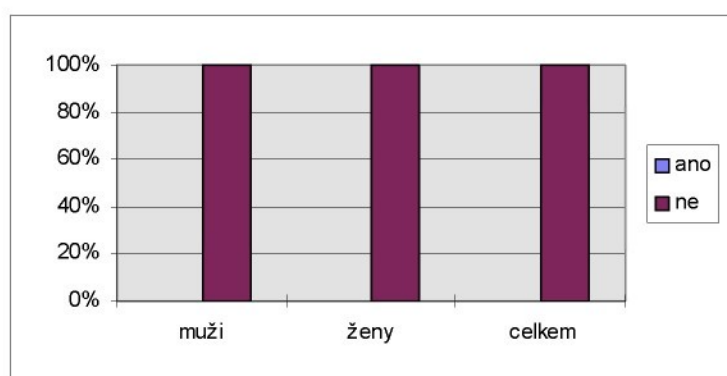
Odpovědi na otázku dotazníku č. 8: Obstál-a by jste v tomto řízení bez pomoci třetí osoby? ano-ne

(zpracováno v tabulce č.7 a grafu č. 4)

Tabulka č. 7 - sumarizace otázky č. 8:

	muži	ženy	celkem
ano	0	0	0
ne	100%	100%	100%

Graf č. 4 - zobrazení tabulky č. 7:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu A a měla ověřit schopnost Romů obstát v právních věcech, tak jak se sami hodnotí. Odpověď na tuto otázku byla jednoznačná. Je jistě potěšující, že si sami Romové dovedou přiznat svoji bezradnost ohledně právních úkonů. Alarmující je ovšem šířka této úrovně nevědomosti, která může mít za následek horší postavení Romů již na počátku právního řízení a jeho dopadech. Je známo, že Romové většinou v trestně právních věcech vystupují bezelstně, nesnaží se, a nebo nedovedou umně zakrývat svoji trestnou činnost. To sice může usnadnit postup orgánů činných v trestním řízení, ale vytváří to nerovné postavení Romů v těchto věcech.

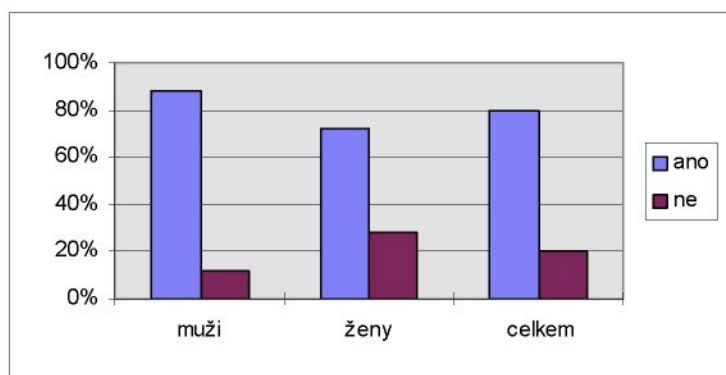
Odpovědi na otázku dotazníku č. 9: Domníváte se, že v určitých kulturních a životních zvyklostech, mají Romové oproti ostatním občanům určité odlišnosti (např. pohlavní styk mezi 18-ti letým chlapcem a 14-ti letou dívkou apod.), za které by proto neměli být trestáni? ano-ne

(zpracováno v tabulce č. 8 a grafu č. 5)

Tabulka č. 8 - sumarizace otázky č. 9:

	muži	ženy	celkem
ano	88%	72%	80%
ne	12%	28%	20%

Graf č. 5 - zobrazení tabulky č. 8:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu A a měla ověřit postoje Romů k zákonu, kdy se předpokládá, že se zákonu sice přizpůsobují, ale vnitřně se s ním neztotožňují. Odpověď byla celkem jednoznačná. Dle respondentů kteří odpověděli kladně, by bylo nejlepší kdyby Romové měli určité „právní úlevy“ pro svoji kulturní odlišnost. Tato skutečnost je jistě alarmující, ale je skutečně spíše odrazem kultury, než účelovým pokusem o získání výhod. Dle sdělení respondentů, nejsou smíření s tím, že se jejich pro ně přirozené chování v naší společnosti považuje za neslučitelné s normami majority.

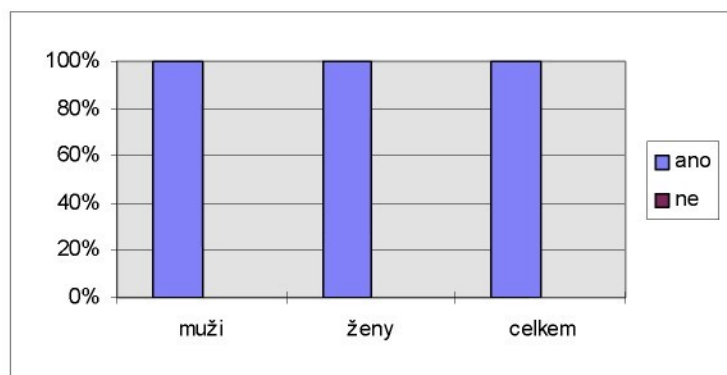
Odpovědi na otázku dotazníku č. 10: Setkal-a jste se ve svém okolí s kriminalitou páchanou Romy? ano-ne

(zpracováno v tabulce č. 9 a grafu č. 6)

Tabulka č. 9 - sumarizace otázky č. 10:

	muži	ženy	celkem
ano	100%	100%	100%
ne	0	0	0

Graf č. 6 - zobrazení tabulky č. 9:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu B a měla ověřit jak respondenti registrují kriminalitu Romů ve svém nejbližším okolí. Odpověď je dozajista alarmující avšak částečně předpokládaná. Není neznámým faktem, že míra kriminality je u Romů vysoká a díky provázanosti, rodinné pospolitosti a rozvětvenosti rodinných klanů lze předpokládat, že většina dotázaných má ve svém okolí osobu či osoby, které již porušily zákon. Určitý podíl na tomto nepochybně vysokém čísle může mít i lokalita, ve které byly odpovědi shromažďovány, neboť Mostecko a také jeho sídliště Chánov, je známo svojí zvýšenou kriminalitou oproti ostatním lokalitám v ČR.

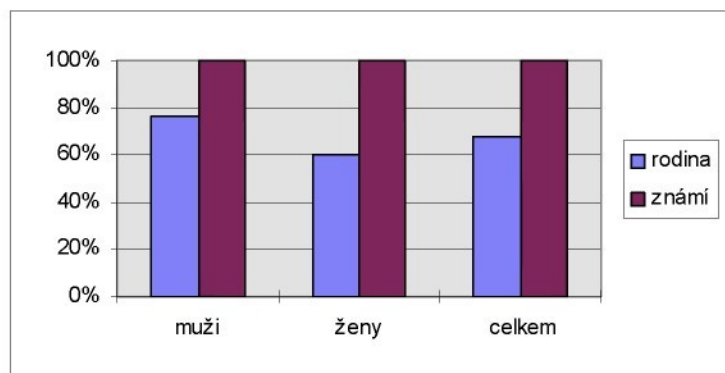
Odpovědi na otázku dotazníku č. 11: V jakém okruhu lidí, které znáte jste se s touto kriminalitou setkal-a? rodina-známí

(zpracováno v tabulce č. 10 a grafu č.7)

Tabulka č. 10 - sumarizace otázky č. 11:

	muži	ženy	celkem
rodina	76%	60%	68%
známí	100%	100%	100%

Graf č. 7 - zobrazení tabulky č. 10:

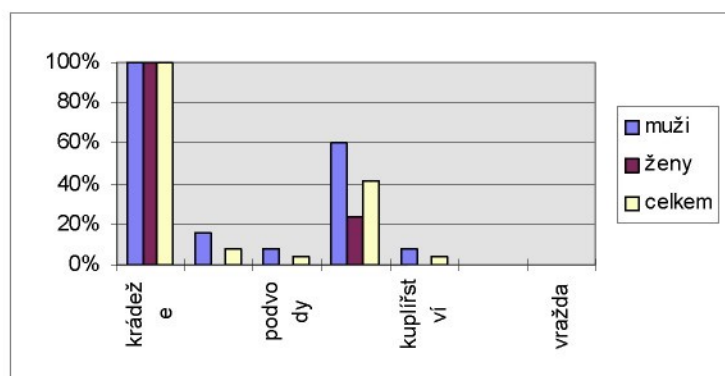
Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu B, navazovala na otázku předešlou, a měla ověřit v jakém okruhu lidí se respondenti s kriminalitou páchanou Romy setkali. V okruhu známých se s kriminalitou setkali všichni dotazovaní. V přímém rodinném kruhu se s kriminalitou setkala většina respondentů. Tato skutečnost je celkem předpověditelná. Díky velké rozvětvenosti romských rodin se toto procento ještě zvětšuje. Je však otázkou jaký vliv zde má specifická romská komunita v Mostě, která se od ostatních komunit u nás v určitých oblastech liší, a to i díky specifickému romskému sídlišti Chánov, kde je poměr soudně trestaných největší v celé ČR.

Odpovědi na otázku dotazníku č. 12: O jakou oblast kriminality se jednalo?
krádež/loupež/podvod/ublížení na
zdraví,výtržnictví,rvačka/kuplířství/znásilnění,pohlavní zneužití/vražda
(zpracováno v tabulce č.11 a grafu č. 8)

Tabulka č. 11 - sumarizace otázky č. 12:

	muži	ženy	celkem
krádeže	100%	100%	100%
loupeže	16%	0	8%
podvody	8%	0	4%
ublížení na zdraví, výtržnictví, rvačka	60%	24%	42%
kuplířství	8%	0	4%
znásilnění, pohlavní zneužití	0	0	0
vražda	0	0	0

Graf č. 8 - zobrazení tabulky č. 11:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu B a měla ověřit zkušenost respondentů s kriminalitou páchanou Romy co se druhů týče. Zde se předpoklad celkem naplnil. Romové se nejčastěji dopouštějí krádeží a trestných činů spojených s jejich vysokou impulzivitou, jako je rvačka, výtržnost a ublížení na zdraví.

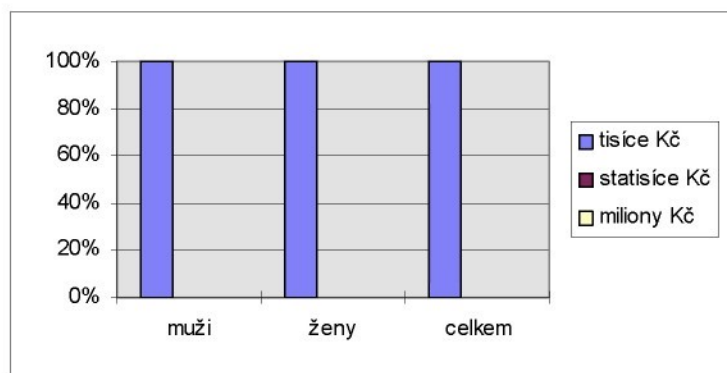
Odpovědi na otázku dotazníku č. 13: U majetkové a hospodářské kriminality se jednalo o škody v řádech? tisíců/statisticů/milionů Kč

(zpracováno v tabulce č. 12 a grafu č. 9)

Tabulka č. 12 - sumarizace otázky č. 13:

	muži	ženy	celkem
tisíce Kč	100%	100%	100%
statistic Kč	0	0	0
miliony Kč	0	0	0

Graf č. 9 - zobrazení tabulky č. 12:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu B a měla ověřit míru finančních škod kriminality romské minority, dle zkušeností respondentů. Vysoká míra odpovědí u nejnižší kategorie finančních škod, by mohla být zčásti zapříčiněna účelovou tendencí, avšak i obecné zkušenosti s finančními dopady kriminality páchané Romy ukazují, že jde většinou o z finančního hlediska objektivně drobné škody, které zdaleka nedosahují škod kriminality „bílých límečků“.

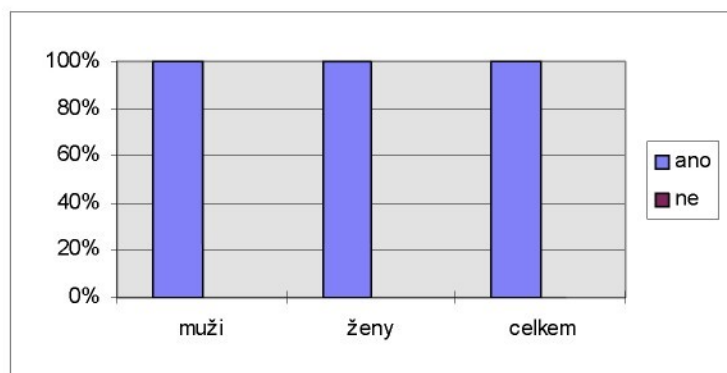
Odpovědi na otázku dotazníku č. 14: Domníváte se, že Romové jsou často oběti diskriminace? ano-ne

(zpracováno v tabulce č. 13 a grafu č. 10)

Tabulka č. 13 - sumarizace otázky č. 14:

	muži	ženy	celkem
ano	100%	100%	100%
ne	0	0	0

Graf č. 10 - zobrazení tabulky č. 13:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu C a měla ověřit názory respondentů v otázce míry diskriminace Romů. Z odpovědi respondentů je celkem zřejmé, co si myslí o vztahu majority a minority. Ať už jde o skutečnost, nebo o domněnky respondentů, míra kladných odpovědí je jistě alarmující. Otázkou pro sekundární analýzu by tedy mohlo být zjišťování skutečnosti o míře diskriminace Romů (např. v oblasti zaměstnání, s pomocí úřadů práce).

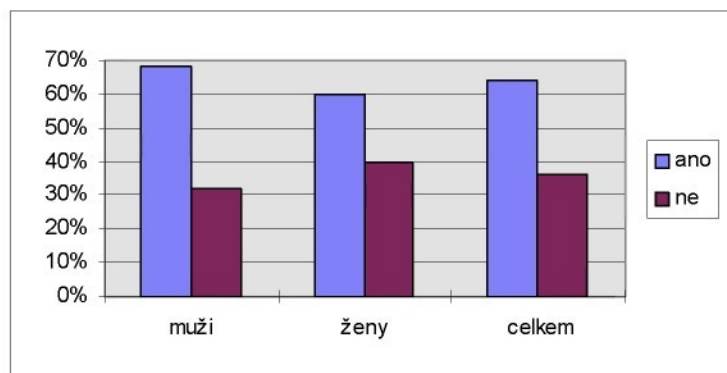
Odpovědi na otázku dotazníku č. 15: Setkal-a jste se někdy s diskriminací vás, nebo vaší rodiny? ano-ne

(zpracováno v tabulce č. 14 a grafu č. 11)

Tabulka č. 14 - sumarizace otázky č. 15:

	muži	ženy	celkem
ano	68%	60%	64%
ne	32%	40%	36%

Graf č. 11 - zobrazení tabulky č. 14:

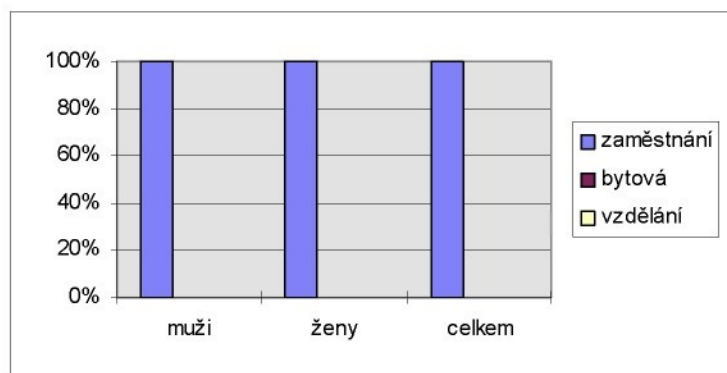
Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu C a měla ukázat zkušenost respondentů s diskriminací. Čísla jsou opět vysoká, nikoliv však zarážející. Není neznámým faktem, že majoritní společnost k jakýmkoli občanům kteří se nějak odlišují, přistupuje s určitou nedůvěrou, kterou je pak ochotna přenést do běžného života, a to jakoukoliv formou, třeba i formou diskriminace.

Odovědi na otázku dotazníku č. 16: V jaké oblasti jste se s diskriminací setkal-a?
zaměstnání/bytová/vzdělání
(zpracováno v tabulce č. 15 a grafu č. 12)

Tabulka č. 15 - sumarizace otázky č. 16:

	muži	ženy	celkem
zaměstnání	100%	100%	100%
bytová	0	0	0
vzdělání	0	0	0

Graf č. 12 - zobrazení tabulky č. 15:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu C a měla zmapovat zkušenost respondentů s diskriminací, co se oblasti (zaměstnání, bydlení, vzdělání) týká. Respondenti, kteří se s diskriminací setkali odpověděli jednoznačně, že oblastí jejich diskriminace byla otázka zaměstnání. Konkrétně se respondenti vyjadřovali, že měli určité problémy při ucházení se o zaměstnání, zejména pak s přístupem zaměstnavatelů, nebo jejich personálním oddělením. Je to dozajista protipólem tvrzení majority, že Romové o práci nejeví zájem. Někteří představitelé Ministerstva práce a sociálních věcí ČR stejně jako pracovníci úřadů práce potvrzují informace samotných Romů, že diskriminace v oblasti zaměstnání je frekventovaným jevem (např. oficiální seznamy volných pracovních míst měli ještě v nedávné době tzv. protiromskou doložku, tj. označení, že Romy konkrétní zaměstnavatel nepřijímá).

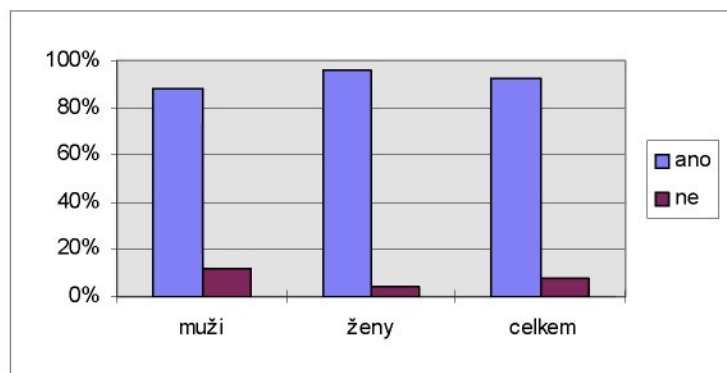
Odpovědi na otázku dotazníku č. 17: Domníváte se, že kriminalita páchaná Romy může být odrazem jejich diskriminace? ano-ne

(zpracováno v tabulce č. 16 a grafu č. 13)

Tabulka č. 16 - sumarizace otázky č. 17:

	muži	ženy	celkem
ano	88%	96%	92%
ne	12%	4%	8%

Graf č. 13 - zobrazení tabulky č. 16:

Komentář: Tato otázka se vztahovala k předpokladu C a měla ukázat náhled respondentů, na možné propojení diskriminace a kriminality páchané Romy. Jak vyplívá s odpovědí toto propojení může být oním startovacím mechanismem kriminality. Detailnější komentář je zpracován v rámci analýzy předpokladu C.

3. 6 ANALÝZA HYPOTÉZ

3. 6. 1 PŘEDPOKLAD A

- Lze předpokládat, že více než 50% respondentů nemá ani základní znalost zákonů.

Tento předpoklad se v rámci analýzy potvrdil. Z analýzy otázek dotazníku č.5-9 vyplynulo, že Romové opravdu nejsou příliš zběhlí v otázkách českého práva. Vzdělanost v těchto oblastech by jistě byla zajímavým tématem k samostatné studii.

Z odborných publikací vyplývá, že Romové se často dopouštějí trestných činů pro nedobrou znalost zákona, nebo jeho neakceptování. Mnoho mladých Romů již bylo odsouzeno pro pohlavní zneužití nezletilé dívky a to především proto, že Romové v pohlavním styku neuznávají nastavené věkové hranice. Romové se příliš neorientují v zákonech a proto vyvážnou z trestního řízení obvykle hůře než majorita.

Také společenská izolace a odlišný způsob života se projevují v oblastech kriminality, především v činech, které Romové nepovažují za přestupky, Romové se sice nakonec naučí jaká pravidla platí v majoritní společnosti, ale přijmou je pouze formálně neboť se s nimi neidentifikují. Do této oblasti kriminality patří především pohlavní zneužití, znásilnění a výtržnictví.

Při analýze získaných dat bylo zjištěno, že Romové nekladou zjevně příslušný důraz na vzdělání, což se projevuje i v oblasti právního povědomí. Alarmující data o míře nevědomosti pak Romskou populaci postihují ve všech oblastech jejich života a setkávají se přirozeně i s odezvou u majority. Kromě vzdělání se zde potvrdil ještě jeden závažný problém, a tím je nerespektování některých norem v jejich podstatě a také vnitřní neakceptování těchto norem, což potvrdila otázka č. 9. Romové zde vypověděli o svém vnitřním nesouhlasu s významem normy, která je v rozporu s jejich přirozeností.

Závěrem k analýze předpokladu A by mělo být zdůrazněno, že je nutné využít všech systémových programů vzdělání, stejně jako romských asistentů, pro zefektivnění a zkvalitnění plánu Ministerstva vnitra ČR na snížení kriminality.

3. 6. 2 PŘEDPOKLAD B

- Lze předpokládat, že alespoň 80% kriminality páchané Romy nedosahuje vysokých finančních dopadů.

Tento předpoklad se v rámci analýzy potvrdil. Z otázek dotazníku č. 10-13 vyplynulo, že kriminalita páchaná Romy nemá takových finančních dopadů, tedy pokud se nepočítá jako celek, ale v rámci finančních dopadů každého jednotlivého případu.

Z odborné literatury vyplývá, že finanční škody Romske kriminality zdaleka nedosahují takových hodnot, jako jen zlomky majoritní kriminality „bílých límečků“. To je dáno také důvody k páchání kriminality, kdy nejde většinou o získání majetku, ale spíše o řešení okamžitých potřeb a vzniklé situace.

Z praxe vyplývá, že u kriminality páchané Romy jde především o drobné krádeže, loupežná přepadení (spíše jednotlivých osob na ulici, než bankovních vozů a bank), výtržnosti a rvačky, kde samozřejmě není finanční dopad tak vysoký jako u milionových podvodů, nebo „tunelování“ nejrozličnějších subjektů.

Analýza předpokladu B zobrazuje tuto skutečnost v dostatečné míře. Respondenti se ve svém okolí setkali nejčastěji s kriminalitou páchanou Romy, řádově tisícových finančních dopadů.

3. 6. 3 PŘEDPOKLAD C

- Lze předpokládat, že více než 50% respondentů považuje kriminalitu páchanou Romy, za důsledek jejich diskriminace.

I tento předpoklad se v rámci analýzy potvrdil. Z otázek dotazníku č. 14-17 vyplynulo, že Romové částečně spojují kriminalitu páchanou Romy s jejich diskriminací. Z výpovědí vyplynulo, že většina respondentů se již s diskriminací setkala, a to zpravidla při ucházení se o zaměstnání. Po těchto zkušenostech je celkem nasnadě, že se respondenti domnívají, že se diskriminace může odrážet v jejich kriminalitě.

Z odborné literatury vyplývá, že majorita dává Romům najevo odstup až odmítání a nedůvěru, a má také prostředky tuto distanci „legálně“ uplatňovat- např. Romové hůře nalézají zaměstnání, i když by chtěli pracovat a měli pro ně kvalifikaci atp. Páchání trestných činů Romy může být v některých případech motivováno nebo alespoň poznamenáno právě důsledky této distance.

Souvislosti které byly získány z vyjádření respondentů odpovídají předpokladu a zřejmě nejsou jen domněnkou Romů, ale holou skutečností. Z výpovědí odborníků Ministerstva práce a sociálních věcí vyplývá, že diskriminace Romů v oblasti zaměstnání je frekventovaným jevem, což pak koresponduje s faktem, že nezaměstnanost je jedním z hlavních důvodů páchání kriminality.

3. 7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Průzkum ukázal, že předpoklady vycházející ze základních problémů a příčin romské kriminality se v praxi celkem potvrzují. Celkovou analýzou praktické části by se dalo říci, že se cíle této části podařilo celkem dosáhnout. Prokázalo se, že problémy kriminality romské minority se ve výsledcích průzkumu odrážejí v předpokládané míře. Tři základní linie problémů jakými jsou vzdělání a orientace v oblasti českého práva, možného propojení diskriminace a kriminality, ale také zjevných nižších finančních dopadů romské kriminality, potvrdily ve výsledcích praktické části zkušenosti praxe.

4 ZÁVĚR

Bakalářská práce pojednává o názorech a zkušenostech Romů s kriminalitou páchanou Romy. Pro autora osobně znamenal průzkum ještě větší proniknutí do problematiky romské komunity a zároveň mu práce přinesla mnoho poznatků, přičemž jedním z nejpřekvapivějších byla přístupnost a otevřenost respondentů v otázkách, které se jich tak hluboce dotýkají.

Pokud se týká teoretické části, nepřinesla autoru mnoho nových poznatků o Romech, neboť hlavně v oblasti romské kriminality dochází u nás k určité tabuizaci tohoto tématu. Dalším obecným závěrem, který nevyplyvá jen z provedeného šetření, ale i z praxe v terénu je fakt, že Romové jsou málo informovaní o možnostech, které jim poskytuje například naše školství atp. Známým faktem je, že v životě musí být naplněny primární i sekundární potřeby každého jedince, aby se mohl rozvíjet nejen on sám, ale i celá jeho skupina. Autor se domnívá, že Romové mají v naší současné společnosti velmi ztížené podmínky k uspokojování svých potřeb, zejména těch sekundárních.

Tato práce nepostihuje problém do všech podrobností a detailů. Poskytuje však soubor informací získaných studiem a komparací literatury, a dále pak sběrem empirických dat přímo mezi Romy. Mnohé otázky a poznatky získané touto prací, pokládá autor za vhodný materiál pro samostatný výzkum. Tato práce neaspíruje na nějaké radikální řešení daného problému, a proto se autor domnívá, že by tato problematika měla být prozkoumána hlouběji a důkladněji než touto bakalářskou prací.

5 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Je mnoho problémů v oblasti romské komunity a většina z nich má přímou souvislost s následně páchanou kriminalitou. Pokud jedním z hlavních problémů romské populace je vzdělání, musíme se nejprve zamyslet nad tím jak s tímto problémem začít. Pokud požadujeme vzdělání, musí to být provedeno formou blízkou romské populaci.

Je zřejmé, že přístup ke vzdělání a přístup k informacím, které se vzděláním úzce souvisí, je třeba zlepšit, i když vzdělání nepředstavuje pro Romy významnou hodnotu a často je ignorují.

V této oblasti se nabízejí „nedělní školy“, prázdninová soustředění a kurzy, zakládání nultých ročníků atp. Pozitivní diskriminace, čili zvýhodňování menšiny, je také jedním z možných přístupů, který by měl přispět ke kvalitnější výchově a vzdělávání menšin, tedy i Romů. V podstatě se jedná o zajištění větší možnosti vzdělávání a následného uplatnění po ukončení tohoto vzdělávání ustanovením procentuálních kvót, které by jednoznačně určovaly, kolik příslušníků daného etnika bude do školy nebo na pracoviště přijato. Podkladem pro toto řešení jsou afirmativní akce (Affirmation action), které v určitých vlnách probíhaly ve Spojených státech amerických v souvislosti s „bílými“ a „černými“ školami. Jedná se o fenomén, který byl v Americe předmětem mnoha referend a od kterého se nakonec upustilo. Většina amerických občanů souhlasí s pomocí jednotlivcům, ale odmítají kvóty zvýhodňující občany s určitou barvou pleti. Také v našich podmínkách můžeme o využití tohoto modelu pozitivní diskriminace pochybovat.

V průběhu roku 2003 pořádaly magistráty ve spolupráci s britskou nevládní organizací Evropský dialog, cyklus kurzů zaměřený na komunikaci a vnímání specifik Romů a dalších národnostních menšin. Podle ohlasů se pracovníci úřadů, pro které je kurz určen, postavili ke kurzům odmítavě. A pokud se k tomuto takto staví úředníci, kteří jsou s Romy v každodenním kontaktu, co můžeme čekat od řadového občana.

Další pomocnou rukou v této oblasti je romský asistent. Zde by mělo platit pravidlo, že není třeba upřednostňovat na tuto pozici Roma, ale je třeba vždy dbát na kvalitu tohoto odborníka. Užití romského asistenta ve škole odbourává jazykové bariéry, zkvalitňuje dopad výuky na dítě a také zprostředkovává vazbu mezi školou a rodinou.

Závěrem je třeba připomenout, že by měl být také zkvalitněn přístup majority k otázkám národnostních menšin. Multikulturní výchova, čili vzdělávací programy zaměřené na způsobilost chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, pak předchází xenofobii.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- FONSECOVÁ, I. Pohřbí mě vestoje, aneb cikáni a jejich pouť, Slovart, Praha 1998, 1. Vydání, 254 s. ISBN 80-7209-074-7
- FRASER, A. Cikáni, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1998, 1. Vydání, 343 s. ISBN 80-7106-212-X
- FRIŠ, J., SOCHOR, J. Cikáni ve starém Mostě, ONV, Most 1976, 1. Vydání, 221 s.
- HANCOCK, I. Země utrpení, dějiny otroctví a pronásledování Romů, Signeta, Praha 2001, 1. Vydání, 169 s. ISBN 80-902608-3-7
- LACKOVÁ, E. Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou, triáda, Praha 2002, 2. Vydání, 280 s. ISBN 80-86138-47-X
- MANUŠ, E. Jdeme dlouhou cestou, Arbor Vitae, Praha 1998, 1. Vydání, 279 s. ISBN 80-901964-5-4
- MOULISOVÁ, M. Kriminalita etnických menšin, IN-Zapletal, J. Kriminologie, II. díl, PAČR, Praha 1998, 2. Vydání, 174 s.
- NAVRÁTIL, P. Romové v české společnosti, Portál, Praha 2003, 1. Vydání, 223 s. ISBN 80-7178-741-8
- NEČAS, C. Holocaust českých Romů, Prostor, Praha 1999, 1. Vydání, 176 s. ISBN 80-7260-022-2
- NEČAS, C. Romové v ČR včera a dnes, Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc 1995, 3. Vydání, 97 s. ISBN 80-7067-559-4
- ROČEK, F. Zeď, Muzeum města Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1999, 1. Vydání, 264 s. ISBN 80-902241-4-8
- ŘÍČAN, P. S Romy budeme žít, jde o to jak, Portál, Praha 1998, 1. Vydání, 143 s. ISBN 80-7178-250-5
- ŠMERGLOVÁ, Z. Dějiny našich cikánů, Orbis, Praha 1955, 1. Vydání, 108 s.
- ŠOTOLOVÁ, E. Příchod Romů do Evropy, IN-Romové, reflexe problému, Sofis, Praha 1997, 1. Vydání, 106 s. ISBN 80-902439-0-8
- ŠOTOLOVÁ, E. Vzdělávání Romů, Grada Publishing, Praha 2000, 1. Vydání, 95 s. ISBN 80-7169-528-9
- ŠVINGALOVÁ, D. Metodické pokyny pro zpracování Bakalářských prací, Technická Univerzita, Liberec 2003, 1. Vydání, 43 s. ISBN 80-7083-704-7
- UHL, P. Právo a nespravedlnost očima Petra Uhla, C.H.BECK, Praha 1998, 1. Vydání, 251 s. ISBN 80-7179-208-X
- VEČERA, M. Romové-stále se vracející téma, IN-Kratochvíl, V. Trestněprávní reforma v ČR, Masarykova Univerzita, Brno 1994, 1. Vydání, 211 s. ISBN 80-210-1013-4

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník (viz text-str. 23)

8 PŘÍLOHY

Nestandardizovaný dotazník:

1. Jste muž či žena?
2. Jaký je váš věk? 18-30let / 31-45let / 46-60let / 61 a více let
3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? Nedokončená ZŠ / ZŠ / vyučen-á / maturita, VŠ
4. Jste zaměstnaný-ná? Ano-ne
5. Umíte se orientovat v českých zákonech? ano-ne
6. Jakou známkou (od jedné do pěti) by jste ohodnotil svou znalost zákona v oblasti trestního práva?
7. Byl-a jste někdy účastníkem nějakého právního řízení? ano-ne
8. Obstál-a by jste v tomto řízení bez pomoci třetí osoby? ano-ne
9. Domníváte se, že v určitých kulturních a životních zvyklostech, mají Romové oproti ostatním občanům určité odlišnosti (např. pohlavní styk mezi 18-ti letým chlapcem a 14-ti letou dívkou apod.), za které by proto neměli být trestáni? ano-ne
10. Setkal-a jste se ve svém okolí s kriminalitou páchanou Romy? ano-ne
11. V jakém okruhu lidí, které znáte jste se s touto kriminalitou setkal-a? rodina- známí
12. O jakou oblast kriminality se jednalo? krádež/loupež/podvod/ubližení na zdraví,výtržnictví,rvačka/kuplířství/znásilnění,pohlavní zneužití/vražda
13. U majetkové a hospodářské kriminality se jednalo o škody v řádech? tisíců/statisticů/milionů Kč
14. Domníváte se, že Romové jsou často obětí diskriminace? ano-ne
15. Setkal-a jste se někdy s diskriminací vás, nebo vaší rodiny? ano-ne
16. V jaké oblasti jste se s diskriminací setkal-a? zaměstnání/bytová/vzdělání
17. Domníváte se, že kriminalita páchaná Romy může být odrazem jejich diskriminace? ano-ne